

Maži pirštai

Filip Florian

(Lithuanian)

Translation: Kristina Sprindžiūnaitė

Visi tie žmonės, negalėję atsispirti pagundai parašyti savo miesto biografiją – mokytojas, advokatas, du vienuoliai, veterinaras ir stoties prižiūrėtojas – buvo įsitikinę, kad romėnų stovykla, po to kai buvo palikta (arba sudeginta arba tapo naikinančios epidemijos auka arba buvo nubausta Dievo), galutinai išnyko nuo žemės paviršiaus. Jie manė, kad bėgant laikui smėlis, molis, visokiausi sedimentai ir juodžemis storais sluoksniais užklojo Principiae, Thermae, Canabae ir Horreum, o kalvas apniko godi agresyvi augmenija. Anų jaukių kronikų autoriai apsiribojo informacija apie gyvenvietės atsiradimą ir pirmuosius paminėjimus dokumentuose, o statinių liekanos jų nedomino, iki 1932 m. grupė entuziastų archeologų atidengė kelias apgriuvusias sienas. Tai buvo užfiksuota tik tarp kitko, didįjį išpūdį akivaizdžiai paliko ne griuvėsių atradimas ir faktas, kad jie po dviejų tūkstantmečių tamsos iškilo į šviesą, o iš anos studentų ir profesorių grupės išsišokusi figūra. Buvo priešišku arba oficialiu (jokiu būdu ne neutraliu) pastabų apie tą žmogų, o advokato Stratulato darbe greta anglimi piešto portreto rasime detalėmis prisodrintą moters trumpai kirptais plaukais, dėvėjusios raitelio kelnes ir ilgaaulius batus, o rankoje laikiusios gintarinę dvidešimties centimetrų ilgio cigarečių kandiklį, atvaizdą. Kalbėjo ji neįprastai nepriekaištinga prancūzų kalba, kaip gali suprasti iš mokyto teisininko eilučių, jos judesiai buvę sklandūs, jos iškili krūtinė skleidusi figūrų kvėpalų kvapą, o kasinėjimams samdomus padienius dirbti ji raginusi valdingai. Veterinaras Gavrilesku lygino ją su plunksnas papūtusia kurtinio patele, sukeliančia tik baisias peštynes tarp gaidžių, geležinkelininkas bevelijo ją matyti tik sukinėjantis prabangiosiose ekspresų kupė, visad lydimą elegantiškų ponų (dažnokai ministro ir generolo), kurie aistrą po to galėję išsilieti tik kazino, prie ruletės ar bakara stalų. Mokytojo ir abato tekstai savo ruožtu putojo pykčiu ir skundėsi, kad tų metų vasarą ir rudenį jaunoji karta arba, plačiąja prasme, ganomosios avelės, ėmę krypti iš tikrojo kelio. Mokytojui visai nepatiko, kad mergaičių mokykloje buvo kerpamos kasos ir į madą atėjo bretonų šukuosenos, o gimnazijos ir licėjaus mokiniai darė viską, kad tik galėtų pamokų metu ar netgi po jų dalyvauti senųjų paminklų kasinėjimuose,

archimandritas Makarijus ne be piktdžiugos konstatavo, kad sumažėjęs bažnyčios apeigose dalyvavusių šeimų galvų skaičius verčia sunerimti, o jei tikėsime išpažintimis, tai kai kurių santuokų santarvei grėsė pavojus. Vienintelis, visiškai ignoravęs egzotiškąją būtybę ir viską, kas vyko jai esant, vienintelis, kieno užrašuose nerasime jokios užuominos, kad toji kerinčioji amazonė apskritai egzistavo, buvo tas kitas vienuolis, tėvas Joanichijus. Būdamas grynai bibliškos teorijos, kurios šaknys – Senajame testamente, šalininkas, jis neabejojo, kad virš tvirtovės kažkada su baisia valančia jėga išsiliejo tėvo ir sūnaus įtūžis, tad toje vietoje, kur vyrai ištvirkavo, paskui septyniolika šimtmečių vešėjo gėlės, krūmai ir medžiai. Šitas vienuolyno kieme tarp kitų paprastų brolių kapų palaidotas viešpaties tarnas buvo tikras, kad jau atkasus pirmąjį senosios tvirtovės akmenį buvo sužadintas blogis, nuodėmė, kurie dabar buvo matomi žmonių gestuose ir veiksmuose.

Tas šešias monografijas po savaitės nieko nedavusių paieškų atradau tamsiame vietinės bibliotekos kamputyje. Atradimo laimę lydėjo mano skrandžio opos krizė, nes po šitiekos bergždžių mėginimų skausmo iškreiptus papilkėjusius mano veido bruožus sugebėjo suminkštinti šią įstaigą tvarkiusi rūgščiam liūdesyje nugrimzdusi dama. Ponia Mia (taip ji prisistatė) nutaisiusi suokalbišką miną išsitraukė tarp krūtų tabalavusį raktų ryšulį ir, dūšaudama nuo nutukimo naštos, atrakino duris į nedidelį kambarį, kuriame, kaip paprastai tokiose įstaigose, tvyrojo slogus oras, prisodrintas dulkių, sudūlėjusio popieriaus ir į miltelius sutrupėjusių vabzdžių. Tai buvo siaura kamarėlė, skirta, matyt, šluotoms, skudurams ir valalams. Tačiau po voratinkliais buvo pelių išmatomis padengta sena burmistro įstaigos (gyva vietovės atmintis, suriaumojo man į ausį storulė) dovana: gvardijos pulko įsakymai, statybos paminklų piešiniai, sanatorijos, kazino ir viešbučių garbės kortelės, į labdaringus pokylius kviečiantys plakatai, fondų dokumentai, imatrikuliacijos sąrašai ir garbių piliečių testamentai, automobilių lenktynių programos, skautų ir savanorių himnai, tarybos nutarimai apie pagrindinių gatvių pavadinimus, niekad neiškilusių statinių projektai, pavyzdžiui, teatro, čiuožyklos ar

koplyčios prie šv. Veronikos grotos. Man prireikė visos priešpietės ir pusės pakelio ranitidino, kad iš pageltusio popieriaus šūsnių, brėžinių, segtuvų ir aplankų ištraukčiau dokumentus, iš kurių tiek daug tikėjausi. Galiausiai visas mano marškinių languotumas tapo ištisai pilkas, gomurys ir šnervės pasidengė kvėpuoti trukdančiais priplėkusiais milteliais, o mintis apie muilą ir karštą vandenį dar niekad nebuvo buvusi tokia patraukli. Man užteko naivumo įsivaizduoti, kad galėsiu tuos nežinia kiek šimtų puslapių ramiai perversti gurkšnodamas raudonėlių arbatą su paskrudinta duona, su prislopintu Mils Brothers garsiniu fonu, su šildykle ant pilvo minkštutėlėje lovoje, kambaryje, kuri išsinuomavau pas tetą Pauliną. Tačiau per tas valandas, kol rausiausi dokumentų krūvoje, geranoriškumo antplūdis bibliotekininkės veido bruožuose vėl užleido vietą rūgščiai karčiai minai. Nenuleisdama nuo manęs mažų iš po papurtusių vokų mirksinčių akių, astmatiškai alsuodama ji pareiškė, kad retus egzempliorius iš specialaus fondo peržiūrėti galima tik skaitykloje.

Susiradau šviesiausią vietą prie lango į pietus ir, vos tik sugebėjęs pasitraukti nuo kasinėjimų, atidžiai peržiūrinėjau tuos pamirštus tekstus. Dažniausiai nemalonioje draugijoje, susidedančioje iš ponios Mia draugių arba pensininkų, čia pildžiusių savo loterijos bilietus, tikėjausi atrasti ankstyvą faktą arba bent jau nuorodą į palaikus griuvėsiuose. Susidūriau su visokiausiais rankraščiais, nuo tvarkingo į kaligrafiją linkusio pirmojo abato braižo iki maištininkiško, beveik neperskaitomo veterinaro. Jų sakinių struktūra ir rašyba buvo tokia pats skirtinga kaip ir pasakojimo stilius, tačiau visus juos jungė kažkoks nervingas pritarimas, tarsi koks slaptas susitarimas tarp kronikininkų aptarinėti, kad ir polemiškai, vis tuos pačius įvykius. Pavyzdžiui, stoties prižiūrėtojas atšauktą kaizerio Prano Juozapo apsilankytą siejo su vengrų geležinkelininkų suokalbiu ties šimtmečių sandūra; mokytojas netikėtai pakeistoje kaizerio apsilankymo programoje išvelgė pamoką karaliui Karoliui 1, daktaras Gavrilesku incidentą siejo su nepakankamai per lapių medžioklės sezoną suderintu apsilankymo laiku, o advokatas Stratulatas manė, jog

rūmų Vienoje sprendimas susijęs su meilės reikalais, kurių minėti oficialiame komunikate tikrai negalima. Užtat Makarijus ir Joanichijus, nepaisant labai jau skirtingos jų pozicijos bažnytinėje hierarchijoje, buvo vieningi, kad paskutiniojo Lotaringijos Habsburgo gestą reikėtų vertinti kaip katalikybės pasidavimą ortodoksiškumui. Taigi, jei mane dominančių faktų, nuo kurių priklausė kasinėjimų prie romėniškos gyvenvietės tąsa, neradau vienuose darbuose, buvo aišku, kad jie neminimi ir kituose. Tačiau jau tarp parudavusių kartoninių viršelių, tarp kurių buvo advokato versija, nebuvo nieko, kas būtų galėję paaiškinti stovyklavietės apylinkėse rastas dešimtis skeletų. Tą ataskaitą baigiau skaityti trečiadienį (gerai prisimenu, nes žmonės grįžo iš futbolo stadiono po taurės rungtynių), buvo kokia šešta valanda, taigi biblioteką netrukus turėjo uždaryti, o kadangi aš nuo pietų nebuvo prisilietęs nei prie džiuvėsėlio, nei prie varškės, man spazmavo skrandis. Tačiau šlykščius mano skausmus ir nusivylimą sušvelnino bibliotekininkė, pasidavusi poreikiui prisėsti tuščioje patalpoje šalia manęs ir užkalbinėti man dantis šnekomis apie žmonių bėgimą nuo knygų. Saulė jau buvo susitraukusi ir ketino dingti už miškais apaugusios kalvos, kai tarp kojų pajutau drėgnus jos pirštus.

Nenorėjau atsisakyti likusių rankraščių skaitymo, pernelyg daug nuo šito priklausė, tačiau šitaip susiklosčius aplinkybėms teko prisitaikyti prie kitų žmonių laiko planavimo. Vengdamas likti tuščioje skaitykloje išeidavau su paskutiniais skaitytojais. Nors storulė nešiojo akinius rombiškais stiklais nuo kurių kojelių kabaravo auksinta virvelė, tačiau po ano nutikimo ji manęs nematė ir elgėsi su manimi lyg būčiau tuščia vieta. Tas jos suvaidintas abejingumas buvo kažkoks grėsmingas, tačiau, palyginti su policijos viršininko kietakaktiškumu arba buvusių politinių kalinių ar iš Bukarešto atvykusių žurnalistų nepermaldaujamumu, jis man atrodė vaikiškas. Tie pagyvenę ponai, kankinami savos praeities ir kartu vis dar ja besizavintys, kaip ir jauni laikraštinkai bei pavėlavę antikomunistai nebuvo nusiteikę manyti, kad toji daugybė mirusiųjų palaikų galėtų būti kas nors kita, nei masinės baudmės prie bendros duobės šeštajame dešimtmetyje pėdsakai. Istorikų

nuomonė jiems nerūpėjo, teismo medicinos ekspertų nuomonė buvo įtartina, bailumo vaisius, o tai, kad prokurorai nerado nė vienos kulkos, jie laikė ženklų, kad sąmokslavimas su skerdikais užtruko kelis dešimtmečius. Jie liko ištikimi savo pačių teorijai, atsispindėjęs neatremiamuose komentaruose ir laikraščių straipsniuose. Jų požiūriu, tai, kad nebuvo dantų, bylojo apie kankinimą prieš sušaudant, išpausti kaukolių kaulai rodė, kad buvo naudojami pistoletai ir lazdos, atstumas tarp kaukolių, pečių ir dubens kaulų įrodė, kad tai negalėjęs būti krikščioniškas laidojimas, o negyvi kūnai buvę bet kaip sumesti į duobę iš didelio aukščio. Tačiau dienos žmogumi tada vis dėlto tapo Maksimas, sustabdęs kasinėjimus iki bus ištirta ši byla ir nenuvargstamai dalijęs interviu dienraščiams, savaitraščiams, naujienų agentūroms radijo ir televizijos stotims. Jo policininko nosis, ypatinga profesionalo juslė (kurią jis nenuilsdamas minėjo) sakė jam, kad čia turįs būti šlykštus nusikaltimas, kuris negalįs likti nenubaustas. Kad įtikintų kameras ir mikrofonus, majoras nesiliovė braukęs pirštais juodus ūsus, žandikauliu išpūdingai piešė figūras ir žemu balsu reikalavo supratingumo santūrumui, kurio reikalaujamas vykstantis tyrimas. Tačiau monografijos – šaltinis, galėjęs padėti perprasti viduramžių palaidojimus – tylėjo, joms visai nerūpėjo vietos, kur amžinojo poilsio atgulė pirmtakai. Veterinaras kalbėjo apie kažkokią arklių ligą, dar prieš pirmąjį kunigaikščio valdymą pasiglemžusią rinktinius egzempliorius, tačiau nieko nežinojo apie tuometines kapines tarp tvirtovės mūrų.

Tą rytą, kai miestą užtvindė didžiulis klaksonų ir fanfarų triukšmas, aš dar sykį skaitinėju vienuolio Joanichiaus užrašus. Atsiplėšiau nuo istorijos, kaip vilkai žiemą apsupo vienuolyną (joje plėšrūnai pavaizduoti kaip velnio samdiniai: jie pakvaišę ir jų tiek daug, kaip blusų, jie vaikėsi vienas kitą viena vienintele juosta palikdami ne žvėrių taką, o griovį sienos, kurią šitaip mėgino nuversti, papėdėje, paskui pailsę sukrito, laižė sniegą į gyvates panašiais liežuviais, vėl atgavo jėgas ir smiliais kaip siuvėjo adata nasrais bei aštriais kaip skustuvo peiliukas nagais gviesėsi graužti ir draskyti vartus, o kai kurie netgi kėsinosi į geležimi kaustytus

ąžuolines sijas, ir jiems po piestu stojusiu kailiu ant kaktos tikrai išaugę ragai), taigi
atsitraukiau nuo tos istorijos ir per langą iš viršutinio viešosios bibliotekos aukšto
sekiau keistą procesiją pagrindinėje gatvėje. Vyrukas fetrine skrybėle, kuri
automobilis vežė ant variklio dangčio, atrodė esąs tas pats Lucis, ką tik ponios
Embury kieme pjovęs žolę. Tik ką jam padarė ta muzika?

This sample translation was done on occasion of the **HALMA grant** of the author **Filip Florian**
who stayed as a writer-in-residence at the Thomas Mann Cultural Center in June 2010.

The original was translated by **Kristina Sprindžiūnaitė**.

HALMA The European Network of Literary Centres e.V. 2010

www.halma-network.eu

mail@halma-network.eu